

GRIPEN 9

Arkeologisk schaktningsövervakning, inom fastigheten Gripen 9 vid Skolgatan.
Fornlämningsområde L2009:7173 (RAÄ Sankt Johannes 96:I)
i S:t Johannes socken, Norrköpings stad, Östergötland

PETRA ÖJHAGE

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3317

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Schaktet sett mellan huskropparna i kvarteret Gripen, foto taget från nordväst.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003
Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

© Arkeologikonsult 2020

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

GRIPEN 9

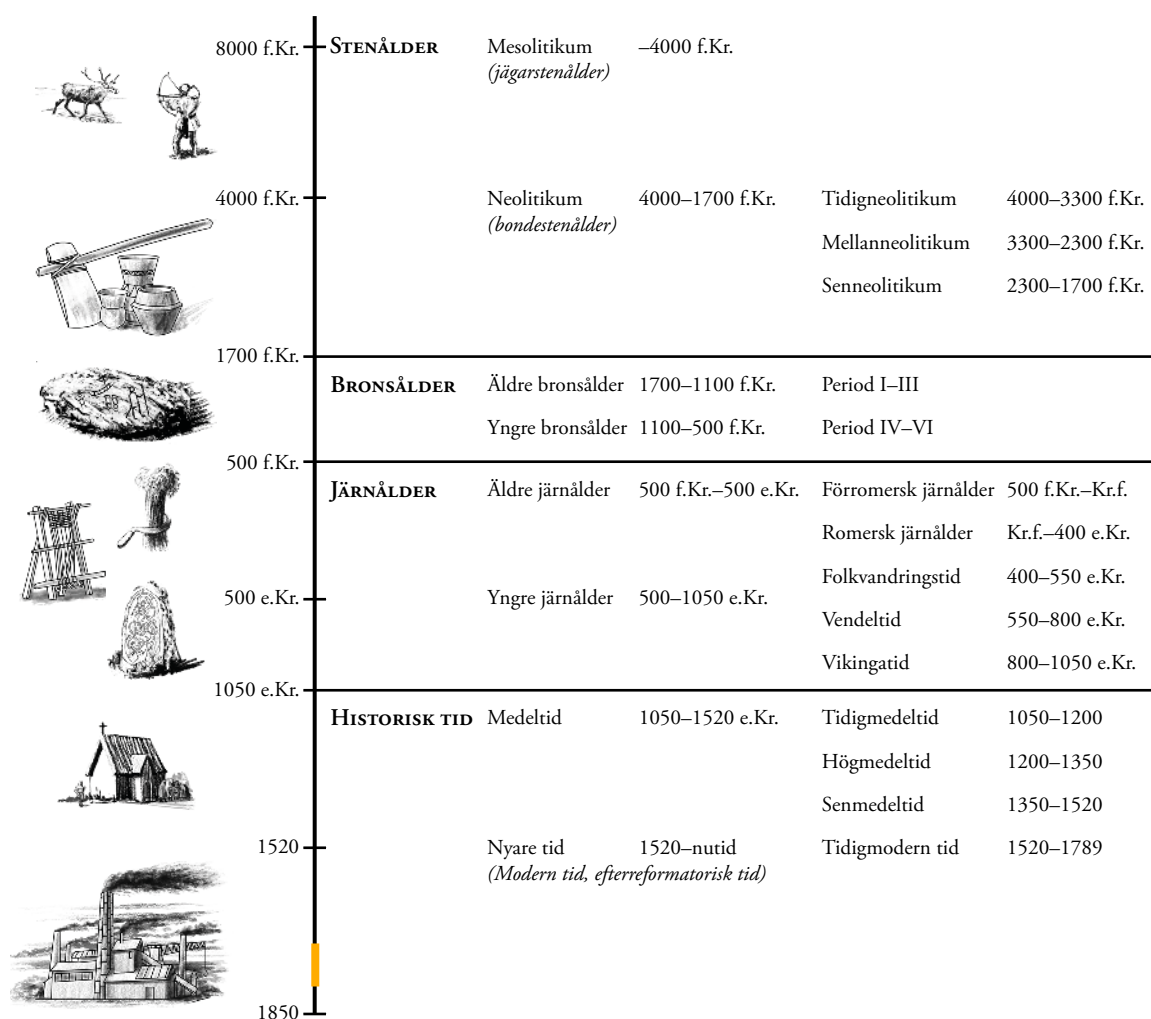
Arkeologisk schaktningsövervakning, inom fastigheten Gripen 9 vid Skolgatan. Fornlämningsområde L2009:7173 (RAÄ Sankt Johannes 96:I) i S:t Johannes socken, Norrköpings stad, Östergötland

PETRA ÖJHAGE

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3317

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, t.ex. fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
BAKGRUND OCH SYFTE	7
TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR	8
GENOMFÖRANDE OCH METOD	10
RESULTAT	11
REFERENSER	13
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	14
BILAGOR	15
Bilaga 1. Kontextlista	15

Figur 1. Schaktets placering i Norrköping på Terrängkartan i skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

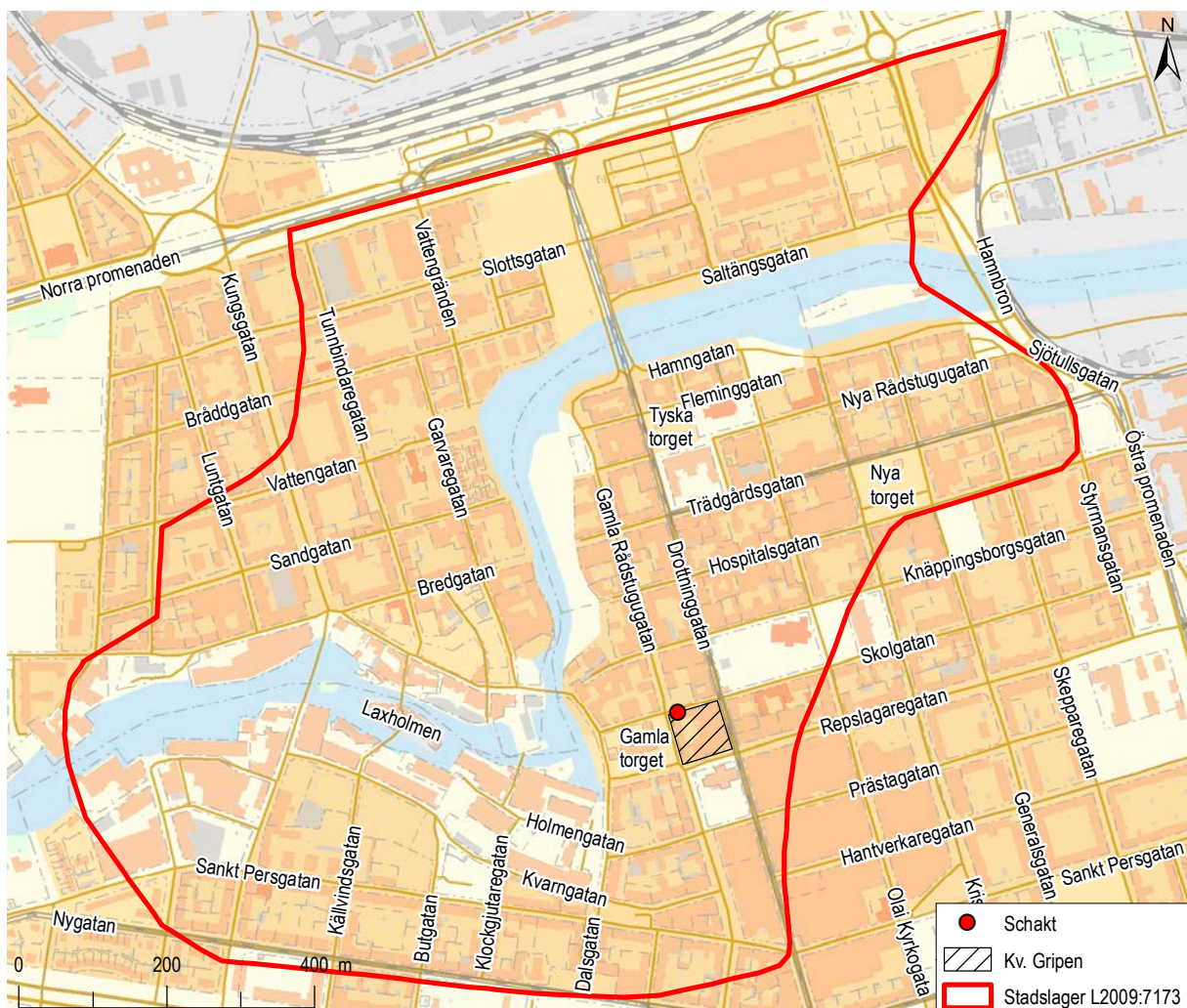
Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötland genomfört en arkeologisk schaktningsövervakning inom fastighet Gripen 9 och i Skolgatan, inom fornlämningsområde L2009:7173/RAÄ Sankt Johannes 96:1, S:t Johannes socken, Norrköpings stad. Med syfte att se till att fornlämning berördes i

så liten omfattning som möjligt. De fornlämningar som eventuellt framkom vid schaktningen skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt dateras om detta var möjligt. Schaktningsövervakningen resulterade i kulturlager från 1700-tal, främst 1700-talets mitt.

BAKGRUND OCH SYFTE

Arkeologikonsult har under oktober 2019 genomfört en schaktningsövervakning inom fastigheten Gripen 9 och i Skolgatan i Norrköping (Lst dnr: 431-11379-2019)(figur 1). Platsen ligger inom fornlämningsområdet för det medeltida stadslaget L2009:7173/RAÄ Sankt Johannes 96:1 (figur 2).

Schaktningsövervakningen gjordes då Nodra AB skulle anlägga nya VA-serviser. Syftet med den arkeologiska undersökningen var att i första hand att se till att fornlämning berördes i så liten omfattning som möjligt. De fornlämningar som eventuellt framkom vid schaktningen skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning, samt om möjligt dateras.

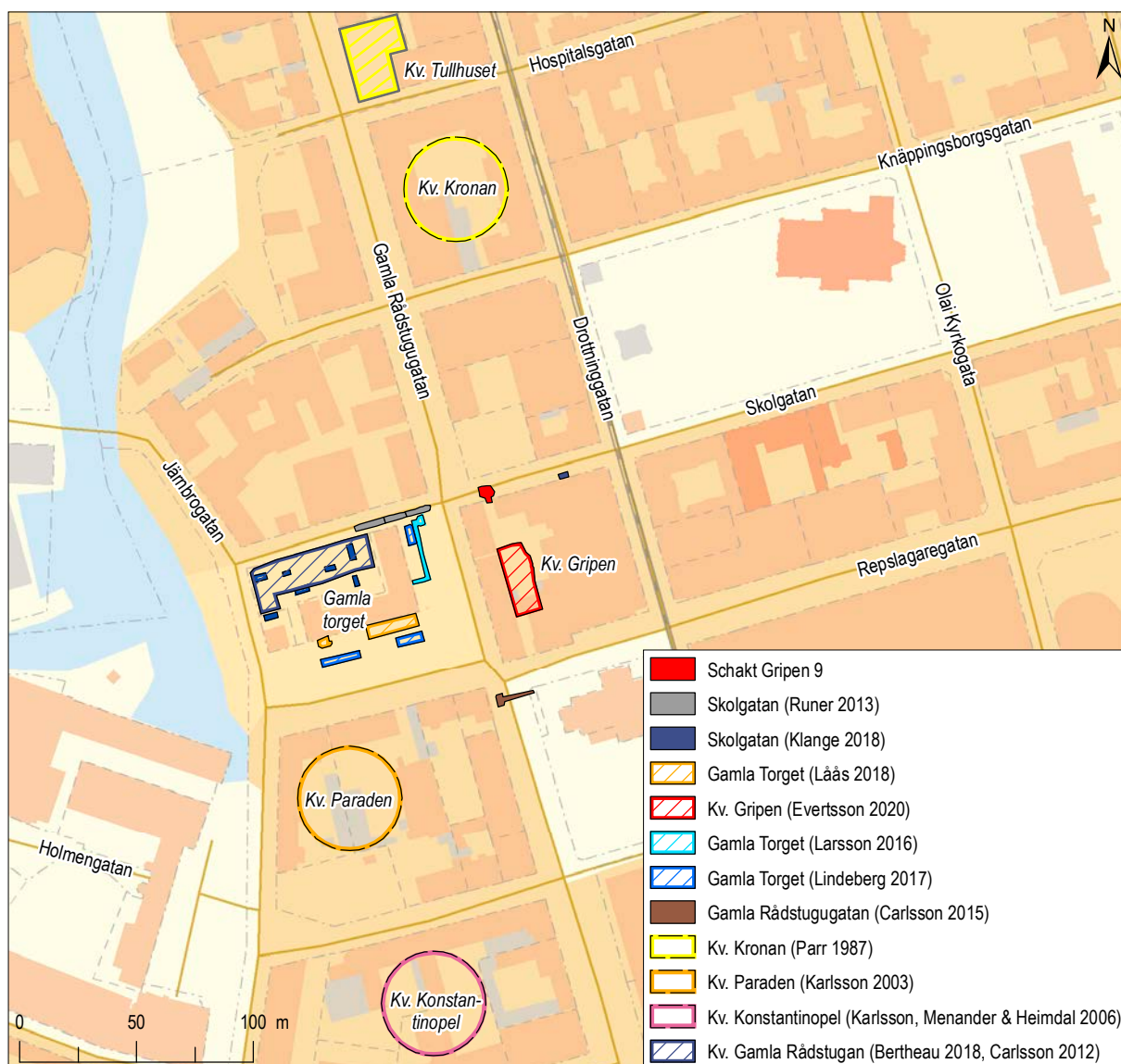

Figur 2. Kvarteret Gripen, med schaktets placering i förhållande till Stadslager L2009:7173 på Fastighetskartan i skala 1:10 000.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Kvarteret Gripen ligger i de centrala delarna av stads-
lagret L2009:7173 vilken utgör Norrköpings medel-
tida och tidigmoderna stadslager. Flera arkeologiska
undersökningar har genomförts i närområdet så som
Gamla rådstugan (Bertheau 2018; Carlsson 2012);
kvarteret Tullhuset (Klange 2018a), Gamla Torget
(Låås 2018, Lindeberg 2017; Larsson 2016), kvar-
teret Paraden (Karlsson 2003) och kvarteret Kon-
stantinopel (Karlsson et al 2006) (figur 3). Dessa
undersökningar har tillfört stort kunskapsvärde om
Norrköpings äldre historia och behandlar mer ingå-
ende undersökningsområdets historiska bakgrund i
stort.

De Arkeologiska undersökningar som har skett
i direkt anslutning till undersökningsområdet
har skett vid Skolgatan (Klange 2018b; Runer
2013). Under undersökningarna 2013 framkom
det ett flertal lager och konstruktionslämningar
(Runer 2013). Vid undersökningar i Skolgatan 2018
(Klange 2018b) framkom det i botten av schaktet ett
lager av huggspån och bark blandat med gödsel, detta
lager ^{14}C -daterades till 1430–1630-tal. Det har även
skett undersökningar inom kvarteret Gripen (Kjellén
U 1996, Evertsson 2020 [i manus]). Vid undersök-
ningen som gjordes 1996 etablerades fyra skeden där
den äldsta dateringen fastställdes vara sent 1500-tal.

Figur 3. Kartbilden visar de tidigare undersökningarna som skett i närområdet i förhållande till undersökningsområdet. På Fastighetskartan i skala 1:3 000.

Figur 4. Kartbilderna visar schaktets placering på historiska kartor från 1640 (överst), 1719 (mitten) samt 1879 (nederst) i skala 1:3000.

GENOMFÖRANDE OCH METOD

Schaktet för den nya VA-servisen togs upp med hjälp av en grävmaskin. Schaktet var längs med Skolgatan: 6 meter långt, 4,2 meter brett samt 2,4 meter djupt. Denna del av schaktet gick till stor del inom befintliga ledningsschakt. Schaktdelen som gick in mellan husen var 1,8 meter bred och 2 meter lång, här grävdes schaktet till ett djup på 2,2 meter. Påträffade lämningar undersöktes, och dokumenterades (figur 5).

På grund av schaktens djup och behovet av en säker och funktionell slänt kunde ingen profilritning upprättas.

Figur 5. Plan över lämningarna som påträffades i schaktet. I skala 1:50.

RESULTAT

I den delen av schaktet som gick in mot kvarteret Gripens innergård, framkom kulturlager (figur 6). Under asfalten och bärlagret framkom ett lager med raseringsmassor som bestod utav en stor del tegelkross och kol (lager 100). I detta lager framkom i schaktväggen ett mindre antal stenar i storleken 0,3x0,2 meter. Dessa var rundade och låg i nivå med varandra, möjligen kan de vara en del av en kullerstenskonstruktion. Det var dock inte möjligt att följa och fastställa utbredningen på den eventuella kullerstenskonstruktionen då den framkom i schaktväggen och fortsatte utanför undersökningsområdet.

Under kullerstenskonstruktionen framkom ytterligare ett raseringslager (lager 102) som bestod av ett kompakt mörkbrunt lager med inslag av bränd sten och tegelkross cirka 0,4 meter tjockt. Under detta lager framkom ett lager som bestod av sand, bruk, småsten, tegelkross och bitar av tegelpannor (lager 104). Detta lager låg på ett väldigt kompakt lager av träflis, silt, träresor samt en del gödsel (lager 105). Under träflislagret kom ett kompakt homogent lager av blålera som utgjorde undergrunden.

Figur 6. Schaktet som går in mellan huskropparna och en elledning som gick genom schaktet i en nordväst-sydöstlig riktning.

Figur 7. Kinesiskt porslin som framkom i lager 100, ett av raseringslagrena med dateringen till 1700-talets andra hälft.

Fyndmaterialet som påträffades under undersökningen bestod av ett fåtal keramikfragment, dels var det kinesiskt porslin som framkom i raseringslagret 100, daterat till andra hälften av 1700-talet (figur 7). Rödgoods som framkom i raseringslager 103 har daterats till 1700-tal.

Fyndmaterialet som framkom vid undersökningen tyder således på att kulturlagren är från 1700-talet och framåt. Dessa lager hade även till stor del störts

av ledningar och den spontväg som fanns mellan huskropparna. Schaktets utbredning som gick längs med Skolgatan var tomt på arkeologiska lämningar och bestod endast utav recenta störningar i form av ledningar och ledningsschakt.

REFERENSER

Litteratur

BERTHEAU, M. 2018. *Kvarteret Gamla Rådstugan 900 år av ständig Förändring. En arkeologisk undersökning av vikingatida lämningar samt bebyggelse från 1100-talet till 1800-talet I Norrköping*. Rapporter från Arkeologikonsult 2018:2653

CARLSSON, M. 2012. *Spår av det preurbana Norrköping. Lämningar från 1100-tal till 1700-tal i kvarteret Gamla Rådstugan. Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RAÄ 96 (stadslager) i kvarteret Gamla Rådstugan, Norrköpings stad och kommun, Östergötland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2012:2504.

KLANGE, J. 2018 A. *Ett senmedeltida kulturlager i Skolgatan Arkeologisk undersökning i form av schaktövervakning inom RAÄ 96:1, Skolgatan längs fastigheten Gripen 9, Sankt Johannes socken, Norrköping, Östergötlands län*. Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3143

KLANGE, J. 2018 B. *Kvarteret Tullhuset Tidigmedeltida bebyggelse och produktion samt tidigmodern konsumtion. Arkeologisk förundersökning och undersökning inom fornlämningen RAÄ 96:1, kvarteret Tullhuset, fastigheten Tullhuset 10, Sankt Johannes socken, Norrköpings kommun, Östergötlands län, Östergötland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2018:2925

KARLSSON, P. 2003. *Välbevarade medel- och stor-maktstrid i kvarteret Paraden. Norrköpingsstad och kommun, Östergötland*. Rapport Uv Öst 2003:52. Linköping

KARLSSON, PER, MENANDER, HANNA & HEIMDAHL, JENS. 2006. *Kvarteret Konstantinopel. Omfattande profana medeltida lämningar i centrala Norrköping. Arkeologisk undersökning. RAÄ 96, Norrköpings stad och kommun, Östergötland*. Rapport UV Öst 2006:9. Linköping.

LARSSON, E. 2016. *Schaktningsövervakning vid Gamla torget, Norrköping. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fornlämning RAÄ 96, Norrköping stad och kommun, Östergötland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2016:2945.

LINDEBERG, M. 2017. *Spår efter det äldsta Norrköping. Kulturlager från medeltid och tidigmodern tid på Gamla Torget. Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RAÄ 96 (stadslager), Norrköpings stad och kommun, Östergötland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3023.

LÅÅS JOSEFINE 2018, *En Medeltida klockgjutargrop i Norrköping. Spår av aktiviteter vid gamla torget från vikingatid till modern tid. En arkeologisk undersökning inom fornlämning RAÄ-nr Sankt Johannes 96:1, fastighet Gamla Rådstugan 1 och 3, Norrköping stad och kommun, Östergötland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3059

RUNER, J. 2013. *Från betesmark till borg – medeltida lämningar utmed Skolgatan i Norrköping. Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RAÄ 96 (stadslager), Norrköpings stad och kommun, Östergötland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2013:2570.

Kartor

NORRKÖPING STAD 1640
Norrköpings stad, Östergötland
Lantmäteristyrelsens arkiv: D75-1:4
Stadsplan före branden 1655
Förrättningsman obekant

NORRKÖPING 1719
Norrköpings stad, Östergötlandslän
Lantmäteristyrelsens arkiv: D75-1:9
Grundritning över Johannesborgs slott mm efter ryssbranden 1719
Lantmätare Sven Ryding,

NORRKÖPINGS STAD 1879
Norrköpings stad, Östergötland
Norrköpings stadsarkiv
Karta över Norrköping
Förrättningsman Alfred Rudolf Lundgren

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3317
Länsstyrelsens diarienummer:	431-11379-2019
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2019-10-03
Företagare:	Nodra AB
Uppdragsnr i KMR:	201901103
Län:	Östergötland
Landskap:	Östergötland
Kommun:	Norrköping
Socken:	Norrköping
Fastighetsbeteckning:	Gripen 9
Berörda fornlämningar:	Lämningsnr: L2009:7173 RAÄ-nr: Sankt Johannes 96:1
Typ av undersökning:	Arkeologisk schaktningsövervakning
Undersökningstid, fältarbete:	9-10 oktober 2019
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare:	Petra Öjhage
Rapportansvarig:	Petra Öjhage
Fältpersonal:	Petra Öjhage
Fyndfotografering:	Stefan Gustafsson och Ida Söderström
Planer och layout:	Matilda Nohrstedt
Kvalitetsgranskning:	Johan Blidmo
Fynd	Inga fynd tillvaratogs

Fornminnesregistret (FMIS) stängdes ner 1 januari 2019 och har ersatts av Kulturmiljöregistret (KMR). I denna rapport hänvisas till lämningsnumren i KMR i kartor och text.

BILAGA 1. KONTEXTLISTA

Kontext-nr	Typ	Djup (m)	Beskrivning
100	Raseringslager	0,05-0,1	Framkom i det ssö hörnet av schaktet. Blandade massor med spår av tegelkross, bruk och småsten. Framkom även en 3 stenar som låg tätt intill varandra i schaktväggen möjligen kan detta vara något mer sammanhängande men går ej att se. Framkom direkt under bärlagret till asfalten.
101	Stenkonstruktion	0,3-0,4	Stenar som framkom i den västra sidan av schaktet. Blandad storlek mellan 0,2x0,3 till 0,25x0,4m. Stenarna följde husets sträckning och är troligen en del av husgrunden
102	Utfyllnad/ Raseringslager	0,35-0,4	Mörkbrunt utfyllnads-/raseringslager som framkom över stora delar av schaktet. Bryts utav den elledning som går i s-n sträckning. Lagret var uppbyggt av silt, grus och en del tegelkross
103	Utfyllnad	0,1-0,2	Mörkbrunt, fett lager som framkom under lager 102. Lagret bestod till stor del utav träflis och silt. Framkom en del fynd i form av keramik samt en del benmaterial. Lagret vart hårt packat.
104	Raseringslager	0,38-45	Raseringslager som bestod utav en stor del sand, tegelkross småsten och en del bruk. Fynd i form av keramik och en del ben.
105	Utgjämning/utfyllnad	0,1-0,15	Mörkbrunt och kompakt lager bestående kompakt lager av träflis, silt samt en mindre del trärester och lera. Lagret var kompakt men hade en del infiltration av tegel från överliggande, lagret övergick i den nedre delen till en mer ren lera som tolkades om undergrunden

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3317